

Anyagismeret

Vas-szén állapotábra

Fe-C

Fe-Fe₃C

Dr. Mészáros István Attila

Fe-C

1

Az előadás tematikája

A Fe-C állapotábra felépítése

- Stabilis (vas-grafit) rendszer
- Metastabilis (vas-karbid) rendszer
- Fázisok a rendszerben
- Szövetelemek

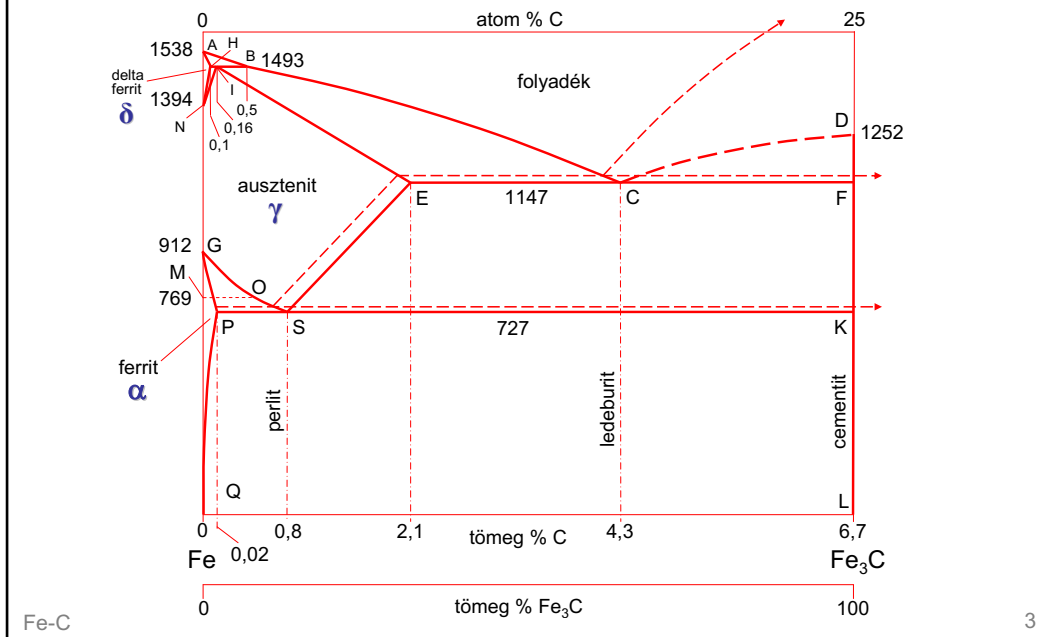
Fázisátalakulások

Fe-C

2

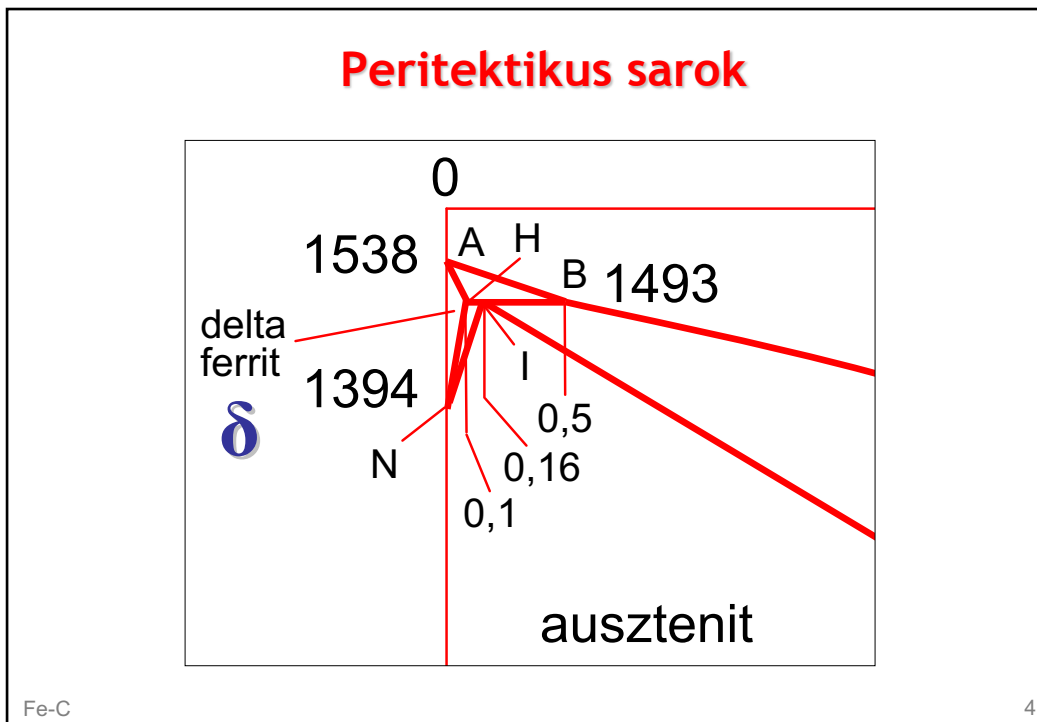
2

Fe-C, Fe₃C ikerdiagram

3

Peritektikus sarok

4

Fe - C rendszer stabilis (csak nagyon lassú hűtés esetén)

Fe - Fe₃C metastabilis (Fe₃C kritikus csíramérete kisebb ⇒ gyakorlati eset)

Ikerdiagram 6,7% -nél Fe₃C

Fázisok - szövetelemek

ferrit (α) tkk, interstíciós szilárd oldat (max.C = 0,02 %)

ferrit (δ) tkk, interstíciós szilárd oldat (max.C = 0,1 %)

ausztenit (γ), fkk, interstíciós szilárd oldat (max.C = 2,1 %)

cementit (Fe₃C), interstíciós elektron vegyület (ortorombos)

perlit (ferrit –cementit lemezes szerkezet) eutektoid (0,8 %)

ledeburit (ferrit - cementit) eutektikum (4,3 %)

Fe-C

5

Elnevezések

- ◆ **Hipoeutektoidos** ötvözet $0,0 < C < 0,8 \%$
Hipereutektoidos ötvözet ... $0,8 < C < 2,1 \%$
- ◆ **Hipoeutektikus** ötvözet $2,1 < C < 4,3 \%$
Hipereutektikus ötvözet $4,3 < C < 6,7 \%$
- ◆ **A 2,1 %-nál kisebb** karbontartalmú ötvözeteket **acéloknak**, az ennél nagyobb karbontartalmúakat pedig **öntöttvasaknak** nevezzük.

Fe-C

6

6

Nevezetes vonalak, hőmérsékletek:

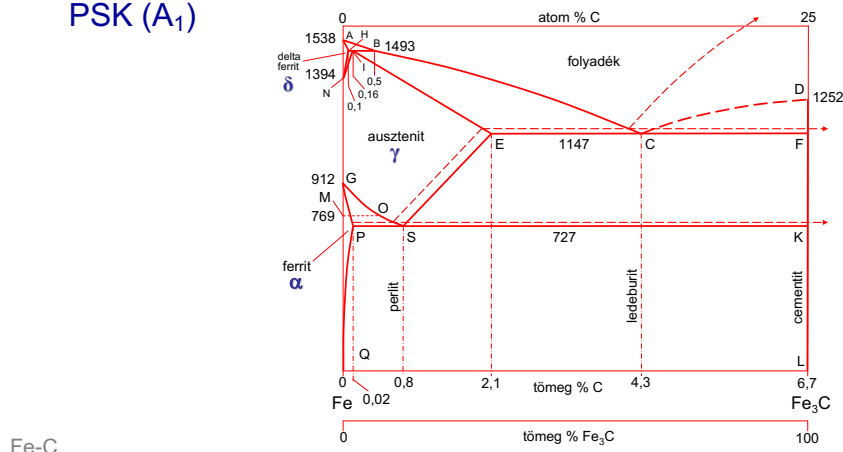
PQ: ferrit C oldóképességének határa

ES (A_{cm}): ausztenit C oldóképességének határa

GOS (A_3): (hűtésnél) $\gamma \rightarrow \alpha$ átalakulás kezdete

MO: Curie-hőmérséklet vonala

PSK (A_1)

7

Fázisok a metastabilis rendszerben 1.

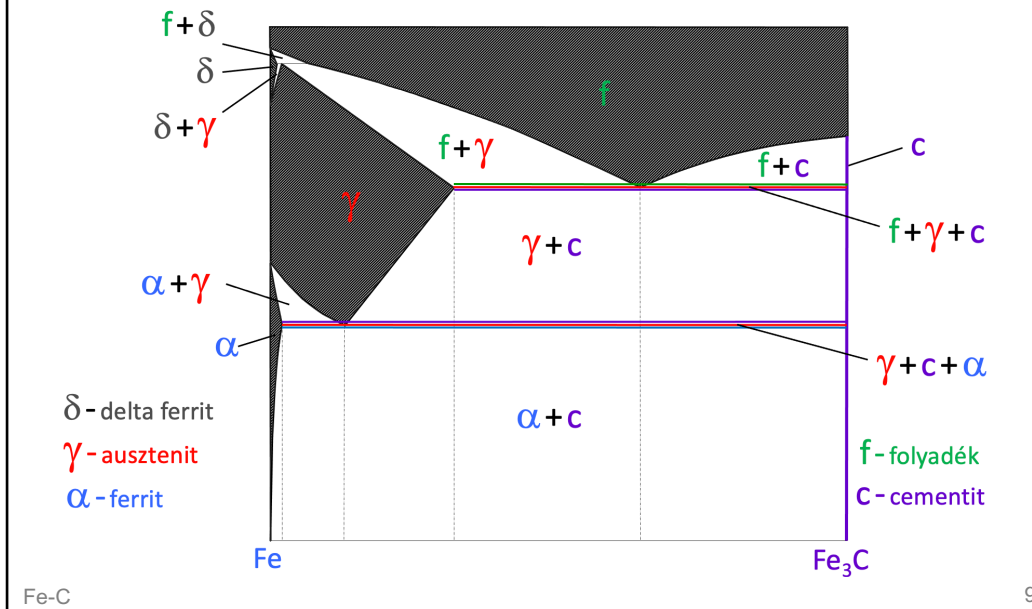
- ◆ **Folyadék (olvadék, folyékony oldat)**
A karbon korlátlanul oldódik a folyékony vasban.
- ◆ **Delta ferrit (szilárd oldat) – δ**
Tkk rács, az oldás korlátolt (1493°C-on max. 0,1 %)
- ◆ **Ausztenit (szilárd oldat) – γ**
Fkk rács, az oldás korlátolt (1147°C-on max. 2,1 %)
- ◆ **Ferrit (szilárd oldat) – α**
Tkk rács, az oldás korlátolt (727°C-on max. 0,02 %)
- ◆ **Cementit / vaskarbid (fémes vegyület) – Fe_3C**
A Fe és C atomok aránya a rácsban 3 az 1-hez (6,7 % C).

Fe-C

8

8

Fázisok a metastabilis rendszerben 2.

9

Szövetelemek a metastabilis rendszerben

◆ Homogén szövetelemek

- delta ferrit – δ (szilárd oldat)
- ausztenit – γ (szilárd oldat)
- ferrit – α (szilárd oldat)
- primer (I.) cementit – Fe₃C (folyadékból válik ki)
- szekunder (II.) cementit – Fe₃C (ausztenitből válik ki)
- terciér (III.) cementit – Fe₃C (ferritből válik ki)

◆ Heterogén szövetelemek

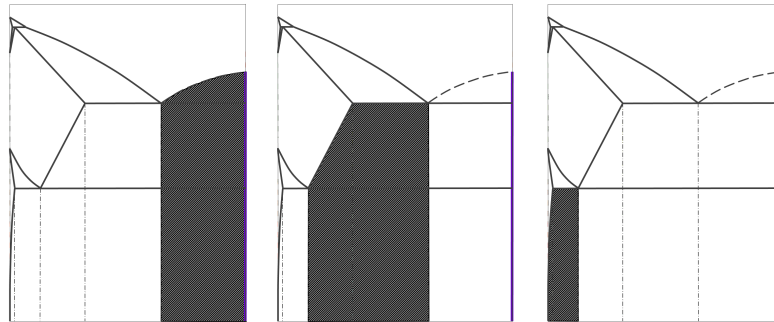
- ledeburit (eutektikum) – telített folyadékból alakul ki
- perlit (eutektoid) – telített ausztenitből alakul ki

Fe-C

10

10

Homogén szövetelemek előfordulási tartományai 2.

prímer
cementit

szekunder
cementit

tercier
cementit

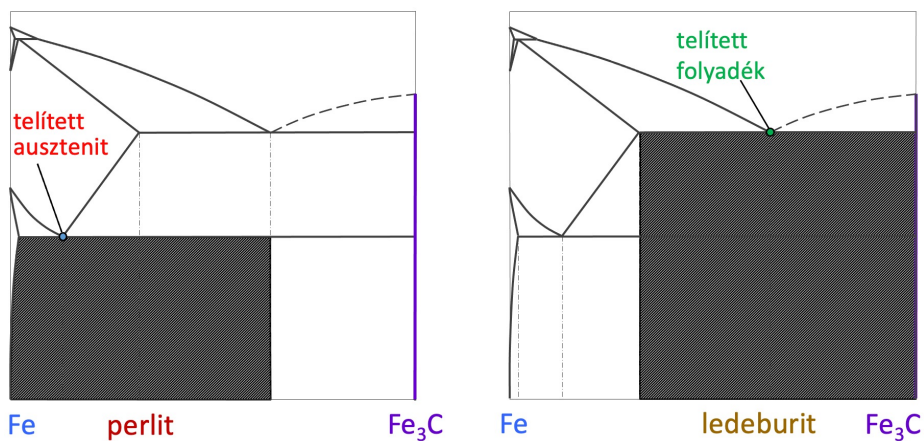
- prímer (I.) cementit – Fe₃C (folyadékból válik ki)
- szekunder (II.) cementit – Fe₃C (ausztenitből válik ki)
- terciér (III.) cementit – Fe₃C (ferritből válik ki)

Fe-C

11

11

Heterogén szövetelemek előfordulási tartományai

Fe perlit Fe₃C

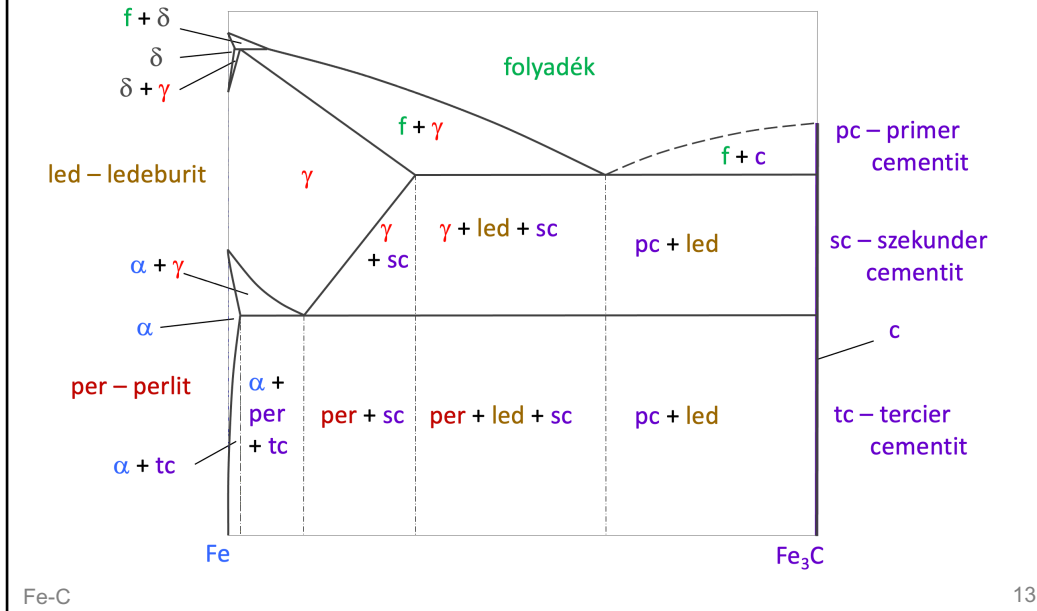
Fe ledeburit Fe₃C

Fe-C

12

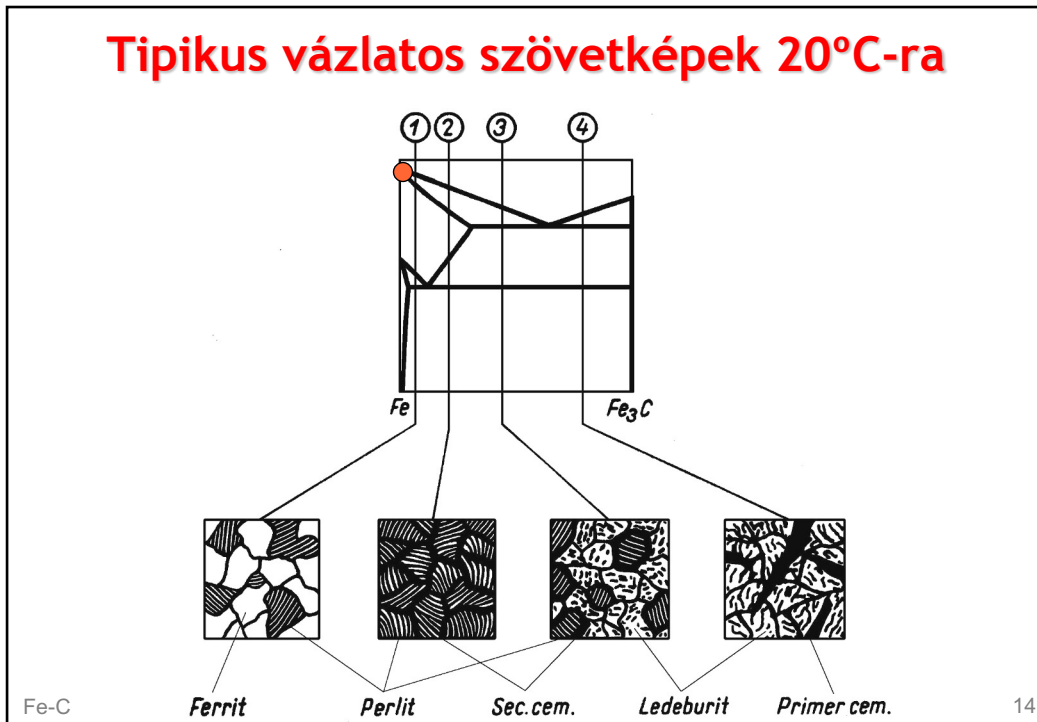
12

Szövelemek előfordulási tartományai 1.

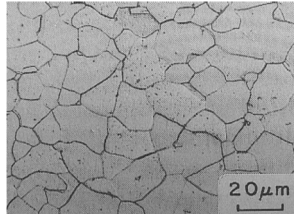
13

Tipikus vázlatos szövetképek 20°C-ra

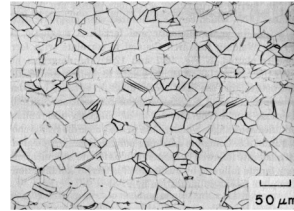

14

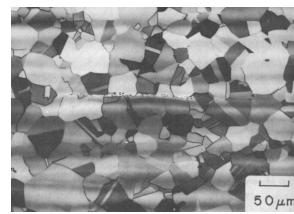
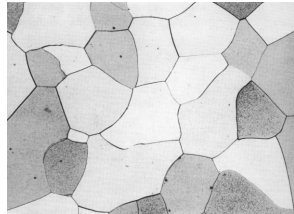
Mikroszkópi képek 1.

Ferrit – C = kb. 0 %

Auszenit – C < 0,1 %

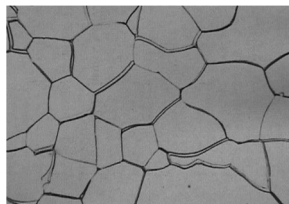

Fe-C

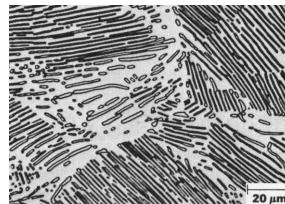
15

15

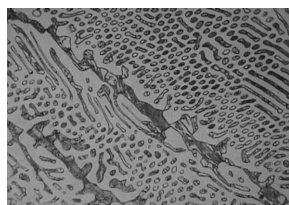
Mikroszkópi képek 3.

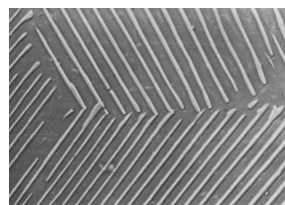
Ferrit + terc. cementit C = 0,02 %

Perlit (eutektoid) C = 0,8 %

Ledeburit (eutektikum) C = 4,3 %

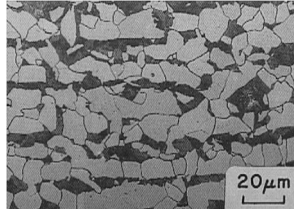
Perlit (eutektoid) N = 5000 x

Fe-C

16

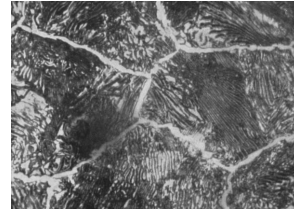
16

Mikroszkópi képek 2.

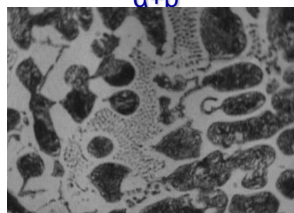
1
α+p+tc

Hipoeutektoidos ötvözet C = 0,2 %

2
p+sc

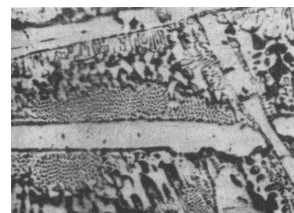
Hipereutektoidos ötvözet C = 1,4 %

α+p

3
p+l+sc

Hipoeutektikus ötvözet C = 2,9 %

4
pc+l

Hipereutektikus ötvözet C = 5,1 %

Fe-C

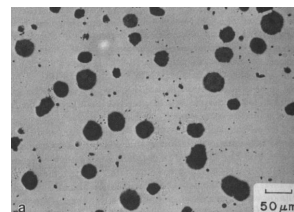
17

17

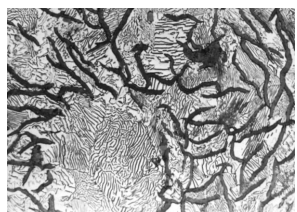
Mikroszkópi képek 4.

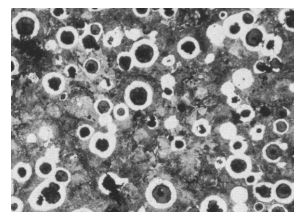
Szürke öntöttvas, maratlan

Gömbgrafitos öntöttvas, maratlan

Szürke öntöttvas, maratott, G + P

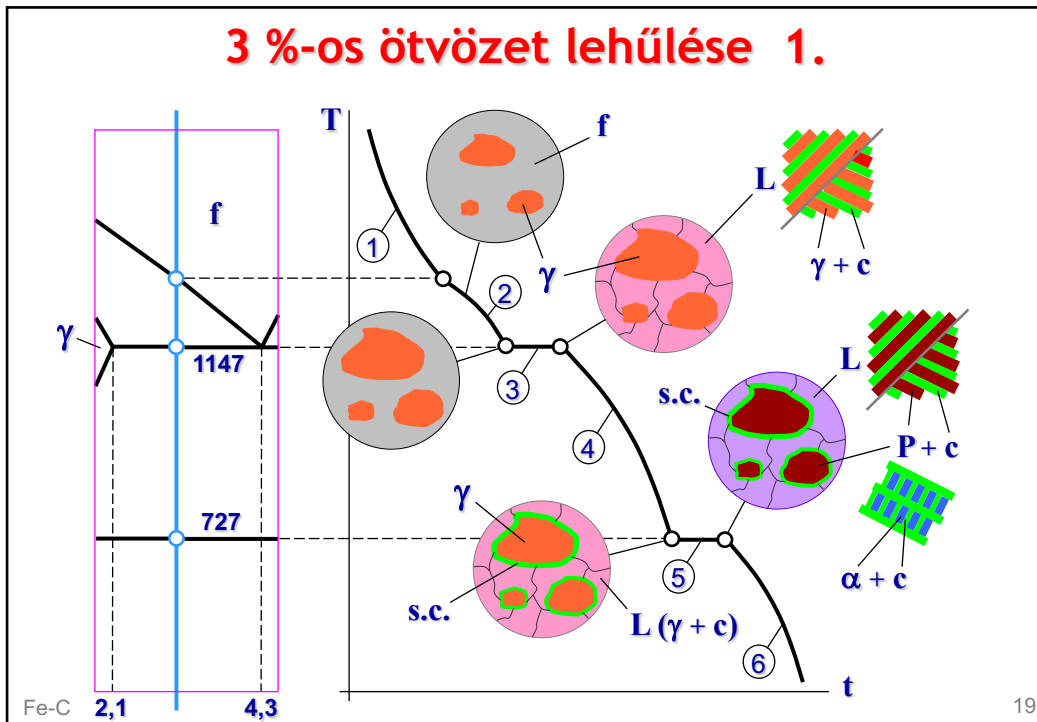
Gömbgrafitos öntöttvas, maratott G + F + P

Fe-C

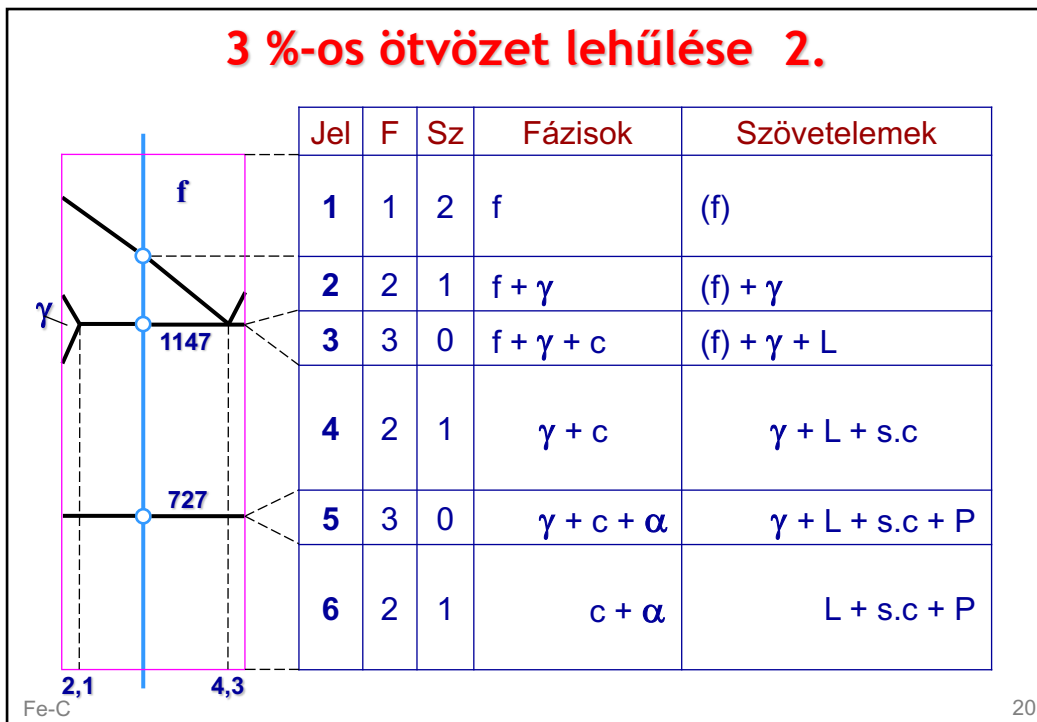
18

18

3 %-os ötvözet lehűlése 1.

3 %-os ötvözet lehűlése 2.

Tipikus lehülési görbék

